

12.9.2022

Poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut hallituksen esityksen luonnoksesta vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamisesta: Lemmenjoen kansallispuisto, ympäristöministeriö ja Sallivaaran, Muotkatunturin ja Kuivasalmen paliskunnat

Kokousaika: 12.9.2022 klo 12.00-13.00

Kokouspaikka: Teams

Osallistajat:

Ilona Latsa, YM, erityisasiantuntija
Roosa Kellokoski, YM, asiantuntija
Jenni Korhonen-Pereira Coutinho, YM, hallitussihteeri
Anni Kuoppamaa, YM, korkeakouluharjoittelija
Marja Anttonen, paliskuntain yhdistys, porotalousneuvoja
Iisko-Henrik Näkkäljärvi, poroisäntä (Sallivaaran paliskunta)
Keijo Pirttijärvi, varaporoisäntä (Muotkatunturin paliskunta)
Janne Kitti, poroisäntä (Muotkatunturin paliskunta)
Antti Koskela, poroisäntä (Kuivasalmen paliskunta)

Asialista:

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Avattiin kokous klo 12.01.

Ilona Latsa ehdotti Jenni Korhonen-Pereira Coutinhon puheenjohtajaksi. Hyväksyttiin ehdotus.

2. Osallistujien ja neuvotteluedellytysten toteaminen

Osallistajat esittäytyivät.

Todettiin, että ympäristöministeriön neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

Todettiin, että paliskuntien neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

3. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Lemmenjoen kansallispuistoa koskevat lakiehdotusluonnokset, YM

Ilona Latsa esitteli lakiesityksen valmistelutilannetta syyskuussa 2022. Lausuntokierros on päättynyt 23.8. Ympäristöministeriö käy parhaillaan läpi lausuntopalautetta ja tekee tarvittavia muutoksia esitykseen.

Lemmenjoen kansallispuisto on perustettu lailla eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille (634/1956). Lemmenjoen kansallispuistossa sovellettavista rauhoitussäännöksistä säädetään asetuksessa eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Käsillä olevassa lakiehdotusluonnoksessa rauhoitussäännöt saatettaisiin asetustasolta lainsäädäntöön. Alueelliset erityissäännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön päivitettyinä, mutta suuria muutoksia voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin ei tehtäisi.

Lemmenjoen kansallispuistoa koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotusluonnokseen eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi 21 b §. Viittaus säännön mukaan Lemmenjoen kansallispuistossa kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelulaisissa (21 b § 1 mom.).

Laissa sallittaisiin paikallisen saamelaisyhteisön jäsenten rakentavan luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tarpeellisia turvekammeja (21 b § 2 mom.). Kyseinen säännös lisättäisiin rauhoitussäännöksiin alkuperäiskansojen oikeuksien edistämiseksi. Aiemmin vain Kevon luonnonpuiston perustamisasetukseen on sisällytetty vastaava kirjaus. Saamelaiskäräjät lausuivat uuden luonnonsuojelulain valmistelun yhteydessä, että saamelaisyhteisöllä on tarve rakentaa omiin luontaiselinkeinoihinsa liittyviä rakenteita. Esitettyä kirjausta tullaan kuitenkin muuttamaan runsaan lausuntopalautteen pohjalta. Laissa määriteltäisiin, mihin käyttötarkoitukseen turvekammien rakentaminen olisi sallittua. Rakentaminen sallittaisiin vain perinteisten luontaiselinkeinojen eli poronhoidon, metsästyksen, kalastuksen, keräilyn ja käsityön tarpeisiin, ei matkailua varten. Lisäksi turvekammien sallittu koko ja rakentamistapa tarkennettaisiin pykälään sekä esitysperusteluihin. Turvekammien rakentaminen liittyy saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumiseen ja ympäristöministeriö pitää siksi rakentamisen luvanvaraisuutta haasteellisena. Lupa- tai hyväksyntämenettely arvioitiin lausuntopalautteissa kuitenkin tarpeelliseksi. Metsähallitus voisi ennakkoon määritellä hyväksyttävän rakentamispaikan ja hyväksyttävän rakentamistavan. Metsähallitus osallistaisi paliskuntaa prosessin aikana lausunnotmenettelyllä.

Ennen lausuntokierrosta ympäristöministeriö oli käsityksessä, että ilveksen ja ahman metsästys olisi ollut kansallispuiston perustamisasetuksessa kiellettyä. Lausuntopalautteista ilmeni, että ilveksen ja ahman poisto on ollut mahdollista Suomen riistakeskuksen luvalla. Esityksellä ei ole tarkoitus rajoittaa nykyisiä metsästysoikeuksia ja siksi esitysluonnoksen aiempi kirjaus ”muita riistalajeja kuin ilvestä ja ahmaa” poistettaisiin. Myös jatkossa kuntalaisilla olisi oikeus metsästää Lemmenjoen kansallispuistossa metsästyslain mukaisesti. Lisäksi paikallisen asukkaan määritelmä tarkennettaisiin laissa paikalliseen saamelaisyhteisöön kuuluvaan jäsenen. (21 b § 3 mom.)

Lakiehdotuksessa nykyinen laaja poronhoito-oikeus säilytettäisiin ennallaan (21 b § 5 mom.). ”Tilapäisen leiriytymisen” osalta on syytä selventää, että Metsähallitus mahdollistaisi poronhoidon yhteydessä myös pidempiaikaisen leiriytymisen, kunhan se ei olisi pysyvää ja rakennelmat olisivat väliaikaisia. Rakentaminen paimentopaikkojen ulkopuolelle edellyttäisi nykykäytännön mukaisesti Metsähallituksen maanomistajan lupaa.

Lisäksi lakiin sisältyisi kirjaus, jonka mukaan riistaeläinten poistamiseen olisi oikeus paliskuntien osakkailla sekä siihen erikseen nimetyillä henkilöillä kotikunnasta riippumatta (21 b § 7 mom.). Lausuntokierrokselle lähetetyn esitysluonnoksen mukaan ”riistaeläinten poistamiseen on poronhoitoalueella oikeus Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöillä”. Kirjaus Suomen riistakeskuksesta poistettaisiin. Lausuntopalautteista ilmeni, että nykyisin paliskunta nimeää viranomaisille henkilöt riistaeläimen poistoon.

Jäkäläpään ja Martiniiskonpalon lentopaikkojen ylläpitäminen olisi puiston alueella sallittua nykykäytännön mukaisesti (21 b § 8 mom.).

Uuden 21 c §:n mukaan Lemmenjoella sallittaisiin perinteisin menetelmin ilman konevoimaa tapahtuva kullanhuuhtonta (21 c § 1 mom.). Lausuntokierrosaineistossa säännöksestä puuttui maininta ”perinteisin menetelmin” ja se on lisätty esitykseen. Kullanhuuhtonta ei esityksen mukaan saisi vaarantaa kansallispuiston perustamistarkoitusta. Myös puun kotitarvekäyttöön luovuttaminen säilyisi jatkossa ennallaan (21 c § 2 mom.).

Lisäksi lakiin lisättäisiin viittaussäännös uuteen luonnonsuojelulakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelualueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämisestä valtion luonnonsuojelualueeseen noudatettaisiin uuden luonnonsuojelulain säädöksiä (21 d §). Säännökset olisivat jatkossa yhdenmukaiset kaikissa kansallis- ja luonnonpuistoissa.

5. Keskustelu ja paliskuntien näkemykset

Muotkatunturin paliskunnan edustaja kysyi, säilyisikö ilveksen ja ahman pyynti ennallaan. Ympäristöministeriöstä selvennettiin, että nykytilaa vastaavat metsästysoikeudet säilytettäisiin. Ilveksen ja ahman poisto ei jatkossakaan edellyttäisi Metsähallituksen poikkeuslupaa, vaan Suomen riistakeskuksen lupa riittäisi.

Muotkatunturin paliskunnasta todettiin, että turvekammien rakentaminen ilman hyväksyntämenettelyä ei olisi kestävä. Turvekammeihin liittyvä maastoliikenteen lisääntyminen herättää paliskunnassa huolta. Paliskuntaa tulisi kuulla asiassa. Paliskunta yhtyi Metsähallituksen lausuntopalautteeseen ja totesi, että on arvioitava todella tarkasti, kenelle oikeus turvekammien rakentamiseen myönnettäisiin. Lyhytaikaisen leiriytymisen selvempi määritelmä on hyvä. Metsästysaikoihin liittyen tulisi huomioida, että porojen talvilaidun sijaitsee puiston puolella. Hirvenpyynti koiralla puiston alueella tulisi loppua jo marraskuun lopussa, koiraa käytetään vuoden loppuun saakka. Tämä työllistää suuresti paliskuntaa. Lakiehdotukseen tulisi lisätä, että paliskunta voi rajoittaa loka-marraskuusta eteenpäin koiran käyttöä.

Sallivaaran paliskunnan edustaja totesi, että metsästystä koskevat ehdotukset, jotka olivat aiheuttaneet huolta, oli muutettu ehdotukseen. Turvekammit huolestuttavat kuitenkin edelleen. Paliskunnat ja Metsähallitus voisivat yhdessä ohjata käyttöä ja rakentamista oikealla tavalla. Rakentamisen ei tulisi olla omaehtoista ja paliskunnan vaikutusmahdollisuudet täytyisi varmistaa. On hyvä, että metsästys alueella säilyisi ennallaan. Koiran kanssa metsästys tuottaa kuitenkin harmia ja tämä voitaisiin huomioida laissa. Koiran käytön osalta metsästäjillä pitäisi olla keskusteluyhteys paliskuntaan.

Ympäristöministeriöstä vastattiin, että paliskuntien esittämät huolet on pyritty turvekammeja koskevassa säännöksessä huomioimaan ja säännöstä tarkennetaan. Kammien rakentaminen on tarkoitus mahdollistaa perustuslaillisenä oikeutena saamelaisille, mutta rakentamisen tulisi tapahtua vain tarkasti määriteltyyn käyttötarkoitukseen. Paliskuntien osallistaminen huomioitaisiin säännöksin. Metsästyskysymys on haastava, sillä tarkoituksena olisi säilyttää nykytila ennallaan. Toive koiralla metsästyksen rajoittamisesta ymmärretään, mutta muutokset edellyttäisivät laajempaa osallistamista. Tämän lakiuudistuksen puitteissa ei ole tarkoitus tehdä rajoituksia nykyisiin metsästysoikeuksiin. Ympäristöministeriöstä tiedusteltiin, olisiko asiasta mahdollista keskustella metsästäjien kanssa, esimerkiksi Metsähallituksen tuella.

Muotkatunturin paliskunnan edustaja totesi, että koiralla pyyntiä ei tapahtunut puiston perustamisen alkuaikoina. Porotalous tulisi turvata, ja koiran käyttö aiheuttaa merkittävää vahinkoa talvilaidunalueille. Koirat säilyttävät porot pois alueilta, jonne ne on pysäytetty. Valtiotasolla tulisi voida puuttua asiaan. Tämä on iso asia paliskunnan jäsenille. Joidenkin kuntalaisten kanssa asiasta on sovittu, mutta jotkut metsästäjät eivät luovu koiran käytöstä. Tulisi kirjata lakiin, että paliskunnan suostumuksella voidaan käyttää koiraa tiettyyn aikaan vuodesta. Poronhoito on alueella perinteinen elinkeino, kun taas metsästys on harrastustoimintaa.

Ympäristöministeriöstä toistettiin, että tämän lakiesityksen puitteissa ole tarkoitus tehdä rajoituksia metsästysoikeuksiin. Oikeuksien rajoittaminen olisi hyvin vaikeaa tässä vaiheessa valmistelua ja edellyttäisi laajempaa osallistamista. Asia tulisi ratkaista keskustelulla yksittäisten metsästäjien kesken. Lisäksi asiasta voisi keskustella järjestyssäännön päivittämisen yhteydessä. Esitysperusteluihin on mahdollista kirjata, että metsästyskysymyksiä on tarpeen tarkastella jatkossa.

Paliskuntain yhdistyksen edustaja totesi, että metsästäys herättää paljon huolta monilla alueilla. Kysymys on talvilaidunalueista, joissa koirien aiheuttama häiriö voi olla suurta. Sallivaaran paliskunta nosti lausunnossaan esiin myös valjakkokoira-asiat, olisiko tästä tarpeen keskustella? Entä kullanhuhdonta, olisiko luvassa alueellisia rajoituksia?

Ympäristöministeriöstä kerrottiin, että valjakkokoira-asia on hoito- ja käyttösuunnitelmassa tai järjestyssäännössä säänneltävä asia. Metsähallitus voi rajoittaa koiravaljakoita puiston alueella. Koneellinen kullankaivuu oli aikoinaan mahdollista Lemmenjoella, mutta kaivoslain uudistuksen yhteydessä tämä muuttui. Vain perinteinen kullanhuhdonta ilman konevoimaa sallittaisiin kansallispuiston säännöksessä. Voimassa olevissa rauhoitussäännöksissä ei ole rajattu kullanhuhdonnalle sallittua aluetta, tilanne säilyisi näin. Kaivoslaissa on myönnetty laajat oikeudet kullanhuhdontaan valtion maille. Lemmenjoen kansallispuiston asetukseen on kirjattu kullanhuhdonto-oikeus ja esityksessä ei ole tarkoitus rajoittaa nykyisiä oikeuksia. Sallivaaran paliskunnasta kysyttiin, sallittaisiinko kullanhuhdonta vain voimassa olevilla kulta-alueilla. Ympäristöministeriöstä todettiin asian olevan näin. Ympäristöministeriön korjaus pöytäkirjaan: Kullanhuhdonta ei ole kansallispuiston rauhoitussäännöksessä rajattu tietyille alueille. Kullanhuhdonta edellyttää kaivoslain mukaista kullanhuhdontalupaa, joiden myöntämisestä Tukes vastaa.

Sallivaaran paliskunnan edustaja kysyi, eikö koiravaljakkotoiminnan kieltä voisi sisällyttää lakiin. Paliskunnan näkemyksen mukaan toiminta ei kuulu luonnonsuojelualueelle luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Ympäristöministeriöstä todettiin, että Metsähallituksen kanssa on mahdollista sopia yritys- ja elinkeinotoiminnan harjoittamisesta alueella. Näin yksityiskohtaiseen asiaan ei lain tasolla puututtaisi, vaan kyse on hoito- ja käyttösuunnitelmassa sovittavasta asiasta. Järjestyssääntö sekä hoito- ja käyttösuunnitelma ovat osallistavia prosesseja, joissa voidaan kuulla näkemyksiä asiaan.

Paliskuntain yhdistyksen edustaja kysyi, käynnistyisivätkö hoito- ja käyttösuunnitelman sekä järjestyssäännön päivittämisen prosessit, kun lakimuutos toteutuu. Ympäristöministeriö totesi, että joillakin alueilla voi olla päivytstarpeita. Päivittämisessä voi kuitenkin kestää aikansa, sillä kansallispuistoja on lakipaketissa hyvin monta.

Sallivaaran paliskunnan edustaja toi esiin, että lakiuudistuksista on todella monimutkaista antaa lausuntoa. Jatkossa tulisi olla niin, että lausuntopyyntöt eivät tulisi aivan puun takaa. Ympäristöministeriöstä kiitettiin palautteesta ja kerrottiin, että lakipakettia on tehty todella tiukalla aikataululla. Lausuntoaajan ajoittuminen kesäaikaan on haasteellinen ajankohta.

Muotkatunturin paliskunnan edustaja huomautti, että kyse on erityisporonhoitoalueesta. Lemmenjoen kansallispuiston alueella on paljon alkuperäiskansan edustajia. Jatkossa tulisi rakentaa sellainen lakipaketti, jossa päästään neuvottelemaan paremmin poronhoidosta ja alkuperäiskansojen oikeuksista. Ympäristöministeriö yhtyi näkemykseen ja kertoi, että Saamelaiskäräjien kanssa on järjestetty neuvotteluita. Saamelaiskäräjien kanssa ei harmillisesti voitu neuvotella ennen lausuntokierrosta heidän vähäisten resurssiensa vuoksi.

6. Yhteisymmärryksen tai erimielisyyden toteaminen ml. jatkoneuvottelun tarve

Paliskuntien edustajat pitivät tärkeänä, että mikäli esitykseen tehdään uusia poronhoitoa koskevia muutoksia, asiasta tulisi jatkoneuvotella paliskuntien kanssa.

Ympäristöministeriöstä kysyttiin, olisiko turvekammien rakentamista koskeva pykälämuotoilu mahdollista toimittaa paliskunnille kommentoitavaksi luonnoksen valmistuttua. Tämän pohjalta paliskuntien olisi mahdollista arvioida, onko jatkoneuvotteluille olemassa tarve. Ehdotus sopi paliskuntien edustajille.

Neuvotteluihin jäi erimielisyys koskien koiralla metsästäminen metsästysaikojen sisällyttämistä lakiesitykseen. Koiravaljakkokiellon esitettiin olevan hoito- ja käyttösuunnitelman alainen asia.

7. Neuvottelun päättäminen

Päätettiin neuvottelut klo 12.59.